

Motion till riksdagen 2024/25:1343

av Jonas Andersson m.fl. (SD)

Folkbildningsfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att värna folkhögskolornas särart i förhållande till det ordinarie utbildningsväsendet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för möjlighet till likvärdiga betyg för de som studerar på allmän kurs på folkhögskola, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram förslag för att bekämpa att statsbidrag går till extremism och politisk propaganda på folkhögskolor och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den nordiska och svenska folkbildningens rötter kan sökas i Danmark och i den tidens nationalistiska och socialkonservativa strävanden efter en stärkt medborgaranda och nationell gemenskap. Under sina tidiga år hade folkbildningen en avgörande betydelse för de mindre bemedlades chanser att nå bildning och personlig utveckling, vilket i sin tur var en viktig grund för den fortsatta demokratiseringsprocessen. Som ett komplement till det offentliga utbildningsalternativ och som en väg till social gemenskap samt spridare av lusten att lära har folkbildningen även i dag en viktig roll i vårt samhälle.

Genom att bilda folket utökas befolkningens och individers möjligheter till självförverkligande, men även deras förmåga att aktivt delta i samhällets demokratiska processer. Folkbildningen anses därför ha spelat en viktig roll för demokratins framväxt. Folkbildningen betecknas av ett icke-auktoritärt förhållningssätt mellan ledare och deltagare, och baseras till stor del på självverksamhet. "Fri och frivillig" är en del av folkbildningens demokratimål, en djupare och mer samhällscentrerad demokratisyn som beaktar demokratins förutsättningar. Detta görs genom att betona jämställdhet, jämlikhet, utjämning av utbildningsklyftor, vidgning av deltagandet inom kulturen och folk-

rörelsernas viktiga roll. Dessa faktorer anses vara förutsättningar för ett demokratiskt beslutsfattande.

Folkbildningen fyller fortfarande en viktig roll i det svenska samhället och kommer troligtvis att vara en betydelsefull komponent även i framtiden – en instans för förkovran och bildning av såväl de själsliga förmågorna som förnuftet. Med det sagt så menar Sverigedemokraterna att det finns många allvarliga brister som måste åtgärdas vad gäller systemen kring folkbildningen, förändringar som vi tror kan ge folkbildningen högre trovärdighet och en högre relevans för svenska folket framgent.

Formerna för fördelning av statsbidrag

Folkbildningsrådet är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag givna av riksdagen och regeringen. Rådet styrs av sina egna stadgar och medlemmar. Medlemmarna är Studieförbunden i samverkan, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Rörelse-folkhögskolornas intresseorganisation (RIO).

Folkbildningsrådet fattar beslut om fördelning av statsbidrag till folkbildningsaktörer som folkhögskolor och studieförbund samt genomför granskningar och uppföljningar vad gäller att bidraget går till rätt ändamål. Även om Folkbildningsrådet har egna kontrollsystem för hur skattebetalarnas pengar används, har dessa kontrollsystem om och om igen visat sig vara otillräckliga. Sverigedemokraterna anser vidare att det är problematiskt att en organisation som består av de aktörer som bedriver folkbildnings-verksamhet själv fördelar statsbidraget till folkbildningen och granskar hur bidraget används.

Granskningar som har gjorts kring hur statsbidraget till folkbildning används har under senare år visat på hur studieförbund i stor skala och på felaktiga grunder har tillskansat sig skattemedel. Det utbredda och återkommande problemet, som inte verkar upphöra med att skattemedel som ska gå till folkbildning går till helt fel saker, visar behovet av att i grunden reformera formerna för hur statsbidrag fördelas till folkbildning. Regeringen behöver enligt Sverigedemokraternas mening agera resolut för att stävja felaktigt användande av statsbidrag genom fusk, bedrägerier och motsvarande.

Ett problem som möjliggör det felaktiga användandet av statsbidraget är bidrags-modellen för studieförbunden som återkommande har kritiserats för att leda till volym-jakt. Detta beror på att bidragsmodellen är utformad på sådant vis att kvantitet och inrapporterade studietimmar hos studieförbunden premieras, i stället för kvalitet i den verksamhet som bedrivs. Sverigedemokraterna anser att regeringen bör verka för att reformera bidragsmodellen gällande studieförbunden, så att det säkerställs att ett kvalitetsfokus blir rådande. Vi anser att en annan aktör som är oberoende av de verksamheter som mottar statsbidrag till folkbildning ska få i uppdrag att fördela det aktuella bidraget. Regeringen bör därför se över hur en befintlig myndighet kan ta över ansvaret för fördelning av statsbidrag till folkbildningen. Denna myndighet bör även få ett tydligt uppdrag vad gäller att förbättra uppföljningen av folkbildningsverksamheten och ge större insyn i hur skattemedlen används.

Folkbildningen och Tidöavtalet

Under mandatperioden 2022–2026 genomförs en omfattande översyn av svensk folkbildningspolitik, med utgångspunkt i formuleringarna i Tidöavtalet. Att frågor som rör

folkbildning tas upp i avtalet har i hög grad sin grund i de omfattande brister som har funnits när det gäller formerna för fördelning av statsbidrag till studieförbunden. Bristerna i fråga har länge funnits i studieförbundens verksamhet, men blev särskilt tydliggjorda samt medialt uppmärksammade i samband med den stora härva av fusk och bedrägerier som uppdagades på Järvafältet i Stockholm för några år sedan. Sedan dess har Folkbildningsrådet och studieförbunden själva vidtagit vissa åtgärder för att komma till rätta med problemen, men dessa är uppenbarligen inte tillräckliga sett till att nya liknande skandaler fortsätter att uppdagas med jämna mellanrum. Förutom fuskande så är islamistiska och andra extremistiska inslag hos studieförbunden fortfarande ett allvarligt och återkommande problem, och då allra främst hos det muslimska studieförbundet Ibn Rushd som Sverigedemokraterna länge har velat stoppa från att motta offentligfinansierat stöd. Sverigedemokraterna anser att politiken måste agera för att säkerställa ordning och reda sett till vad skattemedel går till inom folkbildningsväsendet. Därför har vi varit pådrivande i att föra in folkbildningen som en del av Tidöavtalet och i att få till stånd rejäla förändringar på politikområdet under mandatperioden.

Främst har den ena delen av det svenska folkbildningsväsendet, studieförbunden, nödgat Tidöpartierna att genomföra omfattande reformer på politikområdet. Reformerna som genomförs under mandatperioden kommer dock att beröra hela folkbildningen – även folkhögskolorna. Flera viktiga reformer som Sverigedemokraterna och övriga Tidöpartier avser att genomdriva gällande folkbildningen kommer att ske längre fram under mandatperioden 2022–2026. Sverigedemokraterna har dock redan tillsammans med regeringspartierna skärpt riktlinjerna till Folkbildningsrådet, gjort stora förändringar gällande budgetanslaget till studieförbunden respektive folkhögskolorna samt drivit igenom ny lagstiftning kring demokrativillkor vid statsbidrag.

Folkbildningsutredningen har utrett många delar av folkbildningspolitiken, och till utredningen inkom Sverigedemokraterna och regeringspartierna med tilläggsdirektiv för att säkerställa att ytterligare förslag för ordning och reda togs fram. Utredningen presenterade sitt slutbetänkande (SOU 2024:42) i juni 2024. En fråga som Sverigedemokraterna har drivit länge är att statsbidrag till folkbildningen ska hanteras av en riktig myndighet i stället för av Folkbildningsrådet, och det är exempel på något som tilläggsdirektiven till utredningen nu har sett till att det finns förslag om i slutbetänkandet. Efter att tilläggsdirektiven till Folkbildningsutredningen inkom så har det för Sverigedemokraterna inneburit att många av våra politiska förslag inom folkbildningspolitiken har kommit att behandlas av utredningen och i dess slutbetänkande.

Allmän och särskild kurs

Att studera allmän kurs på folkhögskola kan vara en andra chans att nå gymnasie- eller högskolebehörighet för den som inte klarat av skolan inom ramen för det ordinarie utbildningsväsendet. I samband med att folkbildningsväsendet reformerades 1991 slog regeringen fast att allmän kurs skulle utgöra basen för folkhögskolornas verksamhet och uppgå till 15 procent av den totala statsfinansierade verksamheten. Under många år har andelen dock varit avsevärt högre än så. Det är givetvis bra att många ges chans att studera allmän kurs, men samtidigt skulle denna utveckling kunna innebära att folkbildningen blir alltför inriktad på att kompensera för det ordinarie utbildningsväsendets misslyckanden. Sverigedemokraterna anser inte att folkbildningens huvudsakliga roll i dagens Sverige ska vara att utgöra ett ”reservkomvux”. Givetvis ska

allmän kurs kunna komplettera ordinarie utbildningssystem genom att tillhandahålla en utbildningsmetod som passar vissa människor bättre, men det är viktigt att det finns en balans mellan allmän och särskild kurs, för att det som gör folkhögskoleutbildning unikt ska kunna bestå. Sverigedemokraterna anser mot den bakgrunden att regeringen bör verka för att värna folkhögskolornas särart i förhållande till det ordinarie utbildningsväsendet.

Möjlighet till likvärdiga betyg

Deltagare som har studerat för att nå högskolebehörighet genom folkhögskola kan inte vara säkra på att studierna bedöms rättvist vid antagningen till utbildningar på universitet och högskola. Kvotsystemet i antagningsprocessen gör att om inte tillräckligt många från samma kvot söker en utbildning så antas ingen från den kvoten. Söker inte tillräckligt många en utbildning inom folkbildningskvoten i antagningsprocessen har den som studerat vid folkhögskola alltså inte chans att komma in på utbildningen genom folkhögskolemeriterna. Detta är självklart problematiskt för den som studerat på folkhögskola. Därför menar Sverigedemokraterna att regeringen bör verka för att elever som har studerat vid folkhögskola ska kunna begära betygsättning som är likvärdig sett till vad de som har studerat på komvux erhåller.

Extremism och politisk propaganda hos folkhögskolor

Att folkhögskolor som mottar statsbidrag för folkbildning är rörelsedrivna är grundläggande i svensk folkbildningspolitik. Det är i sig inget problem. I samhället finns dock på sina håll ett synsätt på folkhögskolor som inte bara ett komplement till det ordinarie utbildningsväsendet utan som något som rentav kan ersätta det. Ska folkhögskolorna kunna ha en sådan stark ställning i förhållande till andra utbildningsformer så måste det ställas högre krav på att skattemedel inte går till extremism och politisk propaganda på folkhögskoleutbildningar.

Kring studieförbunden har debatten under många år haft bekämpandet av islamism och andra former av extremism i fokus eftersom problemen med dessa har varit återkommande. Att sådana problem bekämpas när det gäller folkhögskolorna är lika viktigt, även om förekomsten där inte har givits lika stor medial uppmärksamhet i närtid. Med tanke på att politisk opartiskhet i undervisningen betonas och ska vara givet i det ordinarie utbildningsväsendet, blir det mycket märkligt om detta samtidigt inte ska vara ett värde överhuvudtaget på folkhögskolorna. Särskilt märkligt blir det om det på samma gång råder ett synsätt att folkhögskola ska ta plats som en stor och viktig utbildningsform som kan anses ersätta andra utbildningsformer.

Färnebo folkhögskola i Gävleborgs län är ett av många exempel där extremism och politisk propaganda har förekommit på utbildningar. Medier har under 2023 omskrivit hur lärare på folkhögskolan som själva har bakgrund som aktiva medlemmar i Feministiskt initiativ problematiserar källhänvisningar som koncept till sina elever under utbildningen, för att det kan kopplas till "vita män". Fallet är inte unikt, utan det finns många liknande exempel. Folkhögskolorna har en viktig roll att fylla i vårt samhälle, men för att uppfylla denna roll på riktigt kan inte statsbidrag delas ut till vänsterextremism och annan extremism på utbildningarna. Likaså behöver politisk propaganda på folkhögskolornas utbildningar motverkas. Även om folkhögskolorna är rörelsedrivna är det

orimligt om det exempelvis ingår som en del på skolors offentligfinansierade utbildningar att lärare propagerar för vissa politiska partier och emot andra. Sverigedemokraterna anser att regeringen bör ta fram förslag för att bekämpa att statsbidrag går till extremism och politisk propaganda på folkhögskolor.

Jonas Andersson (SD)

Alexander Christiansson (SD)

Runar Filper (SD)

Anna-Lena Hedberg (SD)